

Dzieci i młodzież w opiece zastępczej

Odkryjcie swoje prawa!

BUDOWANIE EUROPY DLA DZIECI I Z DZIEĆMI

SOS WIOSKI
DZIECIĘCE

RZECZNIK PRAW DZIECKA

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

towarzystwie
interwencji
prawnej

Dzieci i młodzież w opiece zastępczej

Odkryjcie swoje prawa!

Budowanie Europy dla dzieci i z dziećmi

www.coe.int/children

Rzecznik Praw Dziecka
Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce
Rada Europy
Stowarzyszenie Interwencji Prawnej

List od Rzecznika Praw Dziecka

Tytuł oryginału: Children and young people in care. Discover your rights!

Opracowanie graficzne: The Big Family

Ilustracje: Melinda Julienne/ © Rada Europy

Tłumaczenie: Zofia Piwowarska

Adaptacja: Beata Kulig

Konsultacja prawna: Agnieszka Kwaśniewska

Za pomoc w adaptacji i cenne wskazówki dziękujemy młodzieży: Magdalenie Mącik, Karolinie Piotrowskiej, Karolinie Świątczak, Paulinie Szymankiewicz.

© Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce

Biuro Informacji Rady Europy

Al. Niepodległości 22

02-653 Warszawa

www.coe.org.pl

Rzecznik Praw Dziecka

ul. Przemysłowa 30/32

00-450 Warszawa

www.brpd.gov.pl

Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce

ul. Puławska 232

02-670 Warszawa

www.wioskisos.org

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej

Al. 3 Maja 12 lokal 510

00-391 Warszawa

www.interwencjaprawna.pl

ISBN 978-83-931972-0-0

Wydawca: Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce i Biuro Rzecznika Praw Dziecka

Warszawa 2010

Wydanie I

Dziecko jest najcenniejszym skarbem. Dlatego należy je kochać, chronić i bronić. Tak jak dorosłego nie wolno go obrażać, lekceważyć i poniżać.

Każde dziecko ma prawo do wypowiedania się i bycia wysłuchanym, prawo do nauki, do opieki, zabawy i wypoczynku. Ma także prawo do bezpiecznego i harmonijnego rozwoju.

Prawa te, nazywane „prawami dziecka”, mają wszystkie dzieci. I właśnie dlatego są sobie równe, chociaż każde z nich jest inne. Różnią się wzrostem, kolorem włosów i oczu, zainteresowaniami, osobowością. Jedne są zdrowe i silne, inne – chore bądź dotknięte niepełnosprawnością.

Chciałbym, by dzięki tej książeczce Czytelnik zrozumiał, że każdy ma takie samo prawo do szacunku i poszanowania jego praw, bo wyływa ono wprost z godności ludzkiej. A każdy z nas jest przecież człowiekiem.

Książeczka ta ma uświadomić dzieciom i dorosłym, że choć różne są losy najmłodszych i w różnych miejscach się oni wychowują, to tak naprawdę wszyscy są takimi samymi dziećmi, tak samo spragnionymi zabawy, miłości, spokoju.

Pamiętajmy - niezależnie od tego, czy młody człowiek znajduje się pod opieką rodziców, dziadków czy też przybranych opiekunów - ma prawo do zabawy, uśmiechu i szczęścia.

Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka

Spis treści

	Wstęp	7
	Etap podejmowania decyzji <i>Korzystaj ze swoich praw, aby podejmowano jak najlepsze decyzje dotyczące objęcia Cię pieczą zastępczą</i>	15
	Etap opieki <i>Twoje życie w opiece zastępczej</i>	21
	Usamodzielnienie <i>Co dalej?</i>	29
	Twoje prawa <i>Korzystaj z prawa do podejmowania decyzji!</i>	33
	Słowniczek	37
	Dowiedz się więcej i zaangażuj!	43

O czym jest ta broszura?

Trójka młodych ludzi opowie Ci o sobie oraz o innych dzieciach i młodzieży. Wszyscy oni dorastali w opiece zastępczej. Ich historie pomogą Ci lepiej zrozumieć zasady organizacji opieki zastępczej oraz poznać przysługujące Ci prawa, jako osobie objętej opieką zastępczą. Będziesz mógł sprawdzić, czy Twoje prawa są rzeczywiście przestrzegane. Przeczytasz również o konkretnych przykładach spraw związanych z opieką, które powinny pomóc Ci w podejmowaniu decyzji i polepszeniu komunikacji z Twoimi opiekunami i pracownikami socjalnymi. Wiedza o Twoich prawach i o tym, jakie mają znaczenie w Twoim codziennym życiu, da Ci siłę, aby występować w swoim imieniu i uczestniczyć aktywnie w procesie opieki.¹

Pieczą zastępczą – co to jest?

Wszystkie dzieci powinny dorastać w otoczeniu troskliwych dorosłych.² Wiele dzieci i młodzieży w Europie nie może mieszkać ze swoimi rodzicami. Czasami rodzice nie żyją. Czasami rodzina jest w tak trudnej sytuacji, że nie może zapewnić dzieciom odpowiedniej opieki. Kiedy rodzice nie mogą zapewnić potrzebnej opieki swoim dzieciom, otacza się je różnymi formami opieki zastępczej i wówczas inni dorośli przejmują odpowiedzialność za opiekę nad nimi. To właśnie nazywamy „pieczę zastępczą”. Istnieją różne formy opieki zastępczej. Dzieci i młodzież mogą mieszkać ze swoimi krewnymi – są to rodziny zastępcze spokrewnione. Gdy nie mieszkają ze swoimi krewnymi, mogą przebywać w niespokrewnionych z dzieckiem rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wszystkie te rozwiązania to zastępcze formy opieki rodzicielskiej. Dlatego też nazywamy je „pieczę zastępczą” w odróżnieniu od pieczy rodzicielskiej.

 Słowniczek Str. 37

¹ Przypisy w tej broszurze odnoszą się m.in. do Konwencji o Prawach Dziecka ONZ. Są przystępnym wyjaśnieniem wybranych artykułów tej konwencji.

² Artykuł 9 dotyczy Twojego prawa do mieszkania z Twoimi rodzicami, chyba że mieszkanie z nimi miałoby mieć na Ciebie zły wpływ.

Piotr, Tomek i Renata dorastają w opiece zastępczej. Pewnego dnia spotykają się na spotkaniu dla młodych ludzi z całej Europy, którzy dorastają w opiece zastępczej.

Opieka zastępcza może trwać kilka dni, tygodni albo nawet kilka lat – do czasu aż dziecko osiągnie pełnoletniość, skończy naukę lub do czasu, gdy poprawi się sytuacja rodziny dziecka i rodzina będzie zdolna właściwie sprawować nad dzieckiem opiekę. Piecza zastępcza ma zatem charakter czasowy i to właśnie różni ją od adopcji (inaczej przysposobienia). Kiedy dzieci zostają adoptowane, stają się córkami lub synami swoich adopcyjnych rodziców.

W przeszłości dzieci, które potrzebowały opieki zastępczej, umieszczano w dużych placówkach, gdzie nawet 300 dzieci mieszkało wspólnie w bardzo trudnych warunkach. Obecnie uważamy, że taka forma opieki nie zaspokaja potrzeb dzieci. Kraje europejskie zamykają te wielkie placówki. Teraz wybiera się inne formy pieczy zastępczej – formy rodzinne, czyli takie, w których dzieci znajdują się pod opieką rodziców zastępczych czy też osób kierujących rodzinnymi domami dziecka. Alternatywą dla dużych placówek są też domy dla kilkanaściorga dzieci, w środowisku zbliżonym do rodzinnego. Dzieci, jeżeli jest to dla nich najlepsze i prawnie możliwe, mieszkają ze swoim rodzeństwem.

Dzieci i młodzież objęte pieczą zastępczą mają takie same prawa, jak dzieci żyjące w rodzinach biologicznych. Rządy państw europejskich i organizacje pozarządowe dbają o to, żeby te prawa były chronione i przestrzegane.³

Ale jakie konkretnie są te prawa? I jak wpływają na życie dzieci?

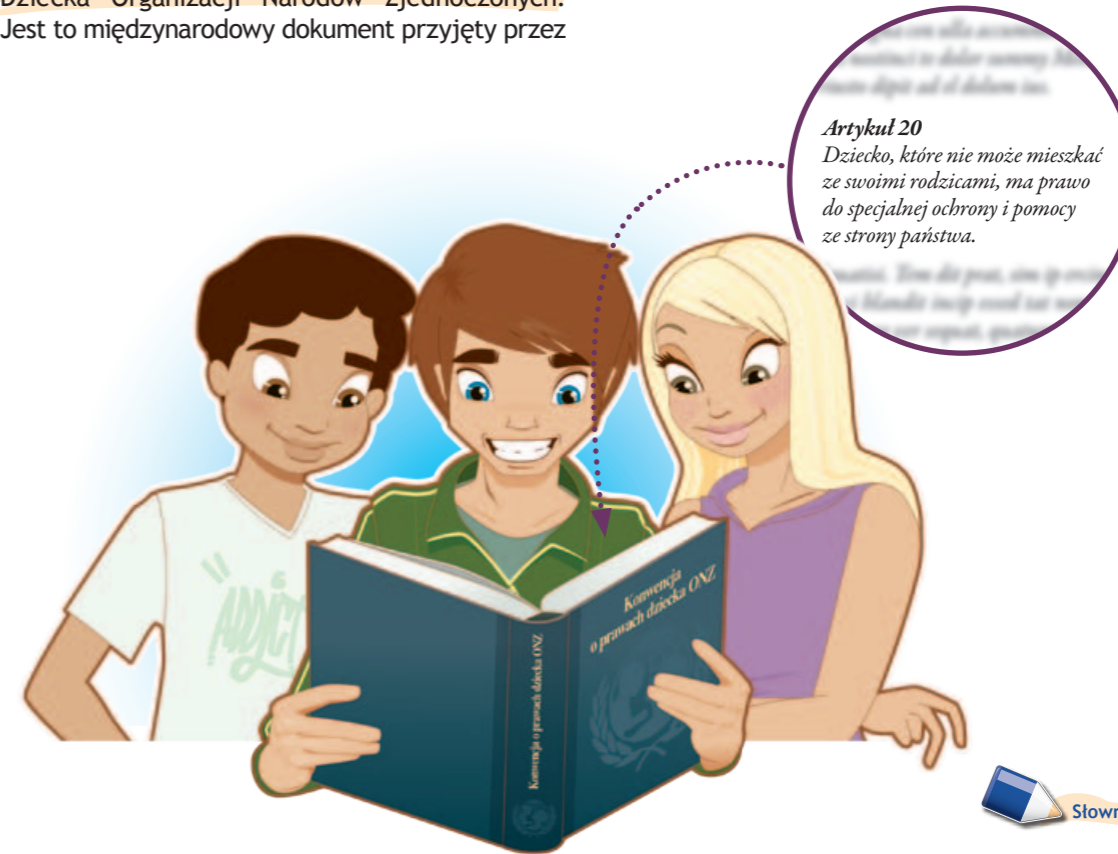
 Słowniczek Str. 37

³ Artykuł 2 mówi o tym, że rząd ma obowiązek dopilnować, aby Twoje prawa były przestrzegane.

Konwencja o Prawach Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych

Wszystkie dzieci i młodzi ludzie poniżej 18. roku życia na całym świecie mają prawa, nad których przestrzeganiem czuwa Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ). Można je znaleźć w dokumencie zatytułowanym **Konwencja o Prawach Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych**. Jest to międzynarodowy dokument przyjęty przez

wiele krajów w 1989 roku. Wszystkie kraje w Europie i prawie wszystkie kraje na świecie ratyfikowały ten dokument. Oznacza to, że zgodziły się na przestrzeganie i promowanie wszystkich praw opisanych w Konwencji o Prawach Dziecka ONZ.

 Słowniczek Str. 37

Wytyczne ONZ dotyczące dzieci objętych opieką zastępczą

Istnieje również dokument „Wytyczne ONZ dotyczące dzieci objętych opieką zastępczą”. Wytyczne zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. Opisują one prawa dzieci i młodzieży objętej pieczą zastępczą. Sugerują one rządów państw, co powinny robić, aby zapobiegać oddzielaniu dzieci od swoich rodzin biologicznych. Wytyczne zostały opracowane przez rządy, organizacje pozarządowe oraz same dzieci i młodzież. W przeciwieństwie do Konwencji o prawach dziecka ONZ, wytyczne „nie mają mocy prawnej”, co oznacza, że nie są przepisami prawa, ale będą wskazywać rządów państw sposoby poprawy jakości opieki zastępczej.

Zalecenia Rady Europy odnośnie praw dzieci objętych opieką instytucjonalną⁴

W swoich zaleceniach Rada Europy zachęca rządy państw europejskich do zagwarantowania, że zapewniana dzieciom instytucjonalna piecza zastępcza jest odpowiedniej jakości. Zalecenia te podają również kilka konkretnych praw przysługujących dzieciom żyjącym w instytucjonalnych formach opieki zastępczej oraz kilka standardów, które określają, jak należy tych praw przestrzegać.

⁴ Zalecenia Rec(2005)5 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

SOS Wioski Dziecięce wspólnie z International Foster Care Organization (IFCO) i International Fédération Internationale des Communautés Educatives (FICE) opracowały standardy dla organizacji i osób zajmujących się pieczą zastępczą nad dziećmi. W tym projekcie uczestniczyły dzieci i młodzież z 32 krajów. Wybrano osoby objęte opieką zastępczą, aby mieć pewność, że wypracowane standardy będą użyteczne za równo dla opiekunów, i dla dzieci i młodzieży. W czerwcu 2007 roku młodzież przedstawiła Standardy Jakości dla Dzieci (Quality4Children – www.quality4children.info) na posiedzeniu Parlamentu Europejskiego i zwróciła się do rządów z prośbą o wykorzystanie ich w celu poprawienia jakości opieki zastępczej.

Standardy opieki zastępczej w Polsce:

Podstawy prawne, zagadnienia opieki rodzicielskiej oraz umieszczenia dziecka poza rodziną tworzą głównie następujące przepisy:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.);
- 2) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.).

Ponadto szczegółowo tę problematykę regulują rozporządzenia do ustawy o pomocy społecznej, które znajdziecie w Słowniczku (str. 39) pod hasłem: Standardy opieki zastępczej w Polsce.

Posłuchaj naszych historii i historii naszych przyjaciół! Dowiesz się dużo o swoich prawach i opiece zastępczej!

Wszystkie dzieci mają takie same prawa zapisane w Konwencji o prawach dziecka ONZ. Niezależnie od tego, gdzie mieszkacie, powinniście otrzymać wszelką pomoc, jakiej potrzebujecie, żeby móc w pełni korzystać ze swoich praw.

Pytania do zadania

Jak skontaktować się z pracownikiem socjalnym?

W trakcie procesu podejmowania decyzji ważnych dla Twojego życia, będziesz na pewno mieć dużo pytań i spotkasz wiele nowych osób. Jest ważne, żeby wiedzieć, z kim i jak się skontaktować, jeśli będziesz mieć jakieś pytania.

Imię i nazwisko pracownika socjalnego, który będzie pracował z Tobą i Twoją rodziną:

Numer telefonu do tego pracownika socjalnego:

Spotkaj się z pracownikiem socjalnym, który będzie pracował z Tobą i Twoją rodziną i zastanówcie się nad takimi kwestiami:

▶ Jak szybko powinien odpowiadać na twoje telefony?

▶ Z kim powinieneś się skontaktować, jeżeli nie będziesz mógł skontaktować się z tym pracownikiem socjalnym, a będziesz musiał coś pilnie wyjaśnić?

Imię i nazwisko osoby do alternatywnego kontaktu:

▶ Numer telefonu

Jak nazywa się przełożony tego pracownika socjalnego na wypadek, gdybyś miał z nim jakieś problemy?

▶ Instytucja

▶ Imię i nazwisko

▶ Numer telefonu

*Razem ustalimy,
co będzie najlepsze
dla Piotrka.*

1.

Etap podejmowania decyzji

Korzystaj ze swoich praw, aby podejmowano jak najlepsze decyzje dotyczące objęcia Cię pieczę zastępczą

Rodzina jest najlepszym środowiskiem dla dzieci.⁵ Rządy państw powinny podejmować wszelkie możliwe działania, aby umożliwić dzieciom dorastanie w rodzinach. Działaniami takimi jest m.in. wsparcie rodziców, dziadków, krewnych i starszego rodzeństwa w pełnieniu funkcji opiekuna. Czasami jednak musisz być oddzielony od rodziny dla Twojego własnego dobra. W takim przypadku zostaniesz umieszczony w opiece zastępczej na krótszy lub dłuższy czas. Ten rozdział opisuje Twoje prawa w sytuacji, gdy należy podjąć decyzję o zastępczej opiece w trakcie tak zwanego „etapu podejmowania decyzji”.

Gdy Twoja rodzina potrzebuje pomocy

Gdy Twoja rodzina ma tak dużo problemów, że nie może odpowiednio Tobą się zajmować, Ty i Twoja rodzina macie prawo prosić i uzyskać pomoc z systemu pomocy społecznej. W takiej sytuacji należy zwrócić się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania Twojej rodziny. Wszystkie decyzje, począwszy od tego momentu, powinny odpowiadać na pytanie: jakie rozwiązanie będzie możliwie najlepsze dla Twojego dobra i rozwoju osobistego?

 Słowniczek Str. 37

⁵ Artykuł 9 mówi o Twoim prawie do mieszkania z rodzicem (rodzicami), chyba że byłoby to dla Ciebie niedobre.

Kto decyduje, czy potrzebujesz opieki zastępczej czy nie?

Zadaniem władz lokalnych jest pomoc Twojej rodzinie w pokonaniu trudności i zapobieganie rozdzieleniu rodziny.⁶ Ale jeżeli nie otrzymujesz pomocy, jakiej potrzebujesz i nie możesz dalej bezpiecznie wzrastać w otoczeniu swojej rodziny, wtedy należy podjąć decyzję o opiece zastępczej. Decyzja o umieszczeniu dziecka w opiece zastępczej nie jest łatwa i wszyscy, od których może ona zależeć, powinni ze sobą współpracować i uważanie wysłuchać opinii innych osób. Twoje pragnienia i potrzeby są kwestią priorytetową. Ostateczną decyzję o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej podejmuje sąd opiekuńczy.

⁶ Artykuł 18 mówi, że masz prawo być wychowywanym przez rodziców i że Twoi rodzice powinni otrzymać odpowiednią pomoc w zapewnieniu Ci opieki. Artykuł 26 opisuje Twoje prawo do uzyskania pomocy od rządu, jeżeli żyjesz w ubóstwie lub masz inne potrzeby.

Jak różne formy opieki zastępczej mogą zaspokoić twoje potrzeby i pragnienia?

Twoja sytuacja życiowa i potrzeby są wyjątkowe (i nie zawsze mogą być zaspokojone tak łatwo jak w przypadku Patryka). Twoją indywidualność należy uszanować, tak abyś mógł w pełni realizować swój potencjał. Na przykład lokalizacja opieki zastępczej powinna być jak najbliżej Twojego aktualnego otoczenia, abyś mógł chodzić do tej samej szkoły i utrzymać kontakt z kolegami i koleżankami. Należy również uszanować Twoje poglądy religijne i przynależność kulturową.⁷ Należy zawsze brać pod uwagę najlepszy interes dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami (niepełnosprawność, problemy psychologiczne, problemy z zachowaniem i zdrowiem).

⁷ Artykuł 14 opisuje Twoje prawo do własnych poglądów i swobody wyznania oraz do odbywania praktyk religijnych, jeżeli tylko nie narusza to praw i swobody innych. Artykuł 30 mówi, że masz prawo do zachowania swoich praktyk kulturowych, posługiwania się swoim językiem oraz do zachowania swobody religijnej.

Czy masz wpływ na wybór formy opieki?

Tak! Wszystkie dzieci i młodzi ludzie mają prawo brać udział⁸ w podejmowaniu decyzji, które wpływają na ich życie.

Na każdym etapie podejmowania decyzji Twoje zdanie będzie brane pod uwagę przy wyborze najlepszej dla Ciebie formy opieki i w miarę możliwości uwzględniane.⁹ Powinieneś zostać poinformowany o swoich prawach i o możliwych sposobach rozwiązania tej trudnej sytuacji oraz mieć wpływ na wybór najlepszego dla Ciebie rozwiązania. Informacje, które otrzymujesz powinny być zrozumiałe dla Ciebie, a jeżeli nie są, to ktoś powinien Ci je wytłumaczyć.

Czy możesz być umieszczony w opiece zastępczej razem ze swoimi biologicznymi braćmi i siostrami?

Gdy w rodzinie pojawiają się problemy, cierpią na tym wszystkie dzieci – członkowie tej rodziny. Należy znaleźć rozwiązanie dla każdego z nich, ale również dla nich, jako dla rodzeństwa. Gdy przebywasz w pieczy zastępczej, jeżeli to jest dla Ciebie dobre, nie powinieneś być rozdzielany ze swoim rodzeństwem.

Decydując, czy siostry i bracia powinni być razem umieszczeni w opiece zastępczej, należy odpowiedzieć na następujące pytania:

⁸ Artykuł 12 mówi, że macie prawo do przedstawienia swojego zdania, kiedy dorośli podejmują dotyczące Was decyzje i że Wasze zdanie powinno być brane pod uwagę.
⁹ Artykuł 17 opisuje Twoje prawo do informacji, które mają znaczenie dla Twojego zdrowia i dobra. Artykuł 42 mówi, że rządy powinny zagwarantować, że znasz swoje prawa. Dorośli również powinni znać Twoje prawa i pomagać Ci w ich poznaniu.
 Ustawa o pomocy społecznej w art. 73 § 3.6 mówi, iż w miarę możliwości, przy doborze rodziny zastępczej uwzględnia się Twoje zdanie, a Kodeks postępowania cywilnego w art. 576 § 2 mówi, że sąd w sprawach Ciebie dotyczących w miarę możliwości wysłucha Cię i może uwzględnić Twoje rozsądne życzenia.

- Co leży w najlepszym interesie rodzeństwa?
- Jakie jest zdanie każdego dziecka, którego ta decyzja dotyczy?

Jeżeli nie zostaniesz umieszczony w opiece zastępczej razem z rodzeństwem, zawsze powinieneś mieć możliwość utrzymywania z nimi osobistych kontaktów, chyba że miałyby to mieć na Ciebie niekorzystny wpływ.

Trafiasz do opieki zastępczej. Co się dzieje dalej?

Gdy została wybrana forma opieki zastępczej, rozpoczyna się proces przeniesienia, który powinien być odpowiednio przygotowany. Powinieneś otrzymać wszelkie niezbędne wsparcie od przyszłych opiekunów i pracownika socjalnego. Powinni informować Cię odpowiednio wcześniej o każdym kolejnym etapie tego procesu. Jeżeli to możliwe, Twoja rodzina również powinna brać udział w tym procesie.

Czy istnieje plan Twojego rozwoju na czas, gdy przebywasz w opiece zastępczej?

Dla każdego dziecka obowiązkowo przygotowuje się indywidualny plan pracy.¹⁰ Twój plan musi być regularnie¹¹ rozbudowywany i oce-

¹⁰ Dotyczy Cię, jeśli mieszkasz w placówce: rodzinnej (= rodzinne domy dziecka), socjalizacyjnej, wielofunkcyjnej i interwencyjnej. Jeżeli wychowujesz się w rodzinie zastępczej taki plan nie jest tworzony, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Jeżeli trafiłeś do rodziny zastępczej powyższe pytania pomogą Ci w przygotowaniu się do rozmowy z opiekunami zastępczymi.
¹¹ Artykuł 25 mówi o tym, że przebywając w opiece zastępczej masz prawo do tego, żeby Twoje otoczenie było

2. Etap opieki Twoje życie w opiece zastępczej

Gotowy na spotkanie

Jak się przygotować do spotkania dotyczącego Twojego życia w opiece zastępczej?

Podczas spotkań powinieneś opowiadać o swoich potrzebach, życzeniach i pomysłach oraz powinieneś być przygotowany do zadawania pytań o sprawy związane z opieką, które nie są dla Ciebie jasne. Najlepszym sposobem przygotowania się do spotkania jest poświęcenie czasu na przygotowanie listy celów i zastanowienie się, co najlepiej mogłoby Ci pomóc w ich realizacji. Skorzystaj z pytań i miejsca poniżej, żeby zrobić dodatkowe notatki, kiedy spotykasz się z pracownikiem socjalnym lub zespołem planującym dalszą opiekę nad Tobą.

Jakie są Twoje osobiste cele w tym roku?

(Twoje cele mogą obejmować zmiany, których pragniesz, to, czego chciałbyś się nauczyć lub osiągnąć w tym roku itd.)

Jakich rzeczy i zajęć nie lubisz?

Twoje pomysły na to, w jaki sposób Twój indywidualny plan pracy z dzieckiem może pomóc w zaspokojeniu Twoich potrzeb?

Zapytaj Twojego opiekuna lub pracownika socjalnego, kiedy odbędą się następne dwa spotkania i kto będzie brał w nich udział.

niany. Jeżeli przebywasz w placówce rodzinnej (rodzinny dom dziecka) plan jest oceniany przez osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka i pracownika ośrodka adopcyjno-opiekuńczego. Jeżeli mieszkasz w placówce opiekuńczo-wychowawczej plan jest oceniany przez stały zespół, składający się z dyrektora Twojej placówki, Twojego wychowawcy, pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, przedstawiciela centrum pomocy rodzinie lub ośrodka adopcyjno-opiekuńczego.¹² Jeżeli jest to możliwe, w tworzeniu planu uczestniczy Twoja rodzina biologiczna lub inne bliskie Ci osoby, a także inni specjaliści. Pomimo tego, że nie zawsze uczestniczysz w obradach zespołu, Twoje zdanie będzie brane pod uwagę. Dotyczy to całego okresu trwania opieki zastępczej: od momentu podjęcia decyzji o umieszczeniu Ciebie w opiece zastępczej, do momentu, kiedy przygotowujesz się do usamodzielnienia. Plan ten określa, czego będziesz potrzebować, jak sprawić, żeby te potrzeby zostały zrealizowane i kto będzie za to odpowiedzialny. Odzwierciedla wszelkie zmiany w sytuacji Twojej albo Twojej rodziny. Spotkania oceniające indywidualny plan pracy z dzieckiem muszą odbywać się co najmniej raz na pół roku. Natomiast na co najmniej 2 miesiące przed ukończeniem 18. roku życia powinieneś wybrać swojego opiekuna usamodzielnienia, a na miesiąc przed ukończeniem 18. roku życia uczestniczyć w opracowywaniu indywidualnego programu usamodzielnienia, w opracowaniu którego pomagają Ci pracownik socjalny i wybrany przez Ciebie opiekun usamodzielnienia.

regularnie oceniane, aby sprawdzić, czy nadal jest dla Ciebie najlepszym rozwiązaniem.
12 Pełna nazwa stałego zespołu to: stały zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka.

Bez względu na to, jak długo przebywasz w opiece zastępczej, najważniejsze jest, abyś czuł się bezpiecznie, a Twoje prawa były szanowane. Ten rozdział opisuje te prawa.

Co powinieneś wiedzieć o swoich opiekunach?

Twoi opiekunowie, niezależnie od tego, czy są to rodzice zastępczy, opiekun w rodzinie w Wiosce Dziecięcej SOS, opiekunowie w rodzinnym domu dziecka czy opiekunowie w placówce opiekuńczo-wychowawczej, są dla Ciebie bardzo ważni. Wasze relacje powinny być stabilne i oparte na wzajemnym zrozumieniu i szacunku. Powinni poświęcać Ci uwagę i pomoc maksymalnie rozwinąć Twój potencjał. Opiekunowie powinni być starannie wybierani, odpowiednio przygotowani merytorycznie i przeszkoleni w sprawowaniu opieki o wysokim standardzie. Aby dobrze wykonywać swoje obowiązki, opiekunowie potrzebują właściwych warunków pracy, a organizacje i instytucje organizujące opiekę powinny pomagać im w wypełnianiu tych obowiązków.

 Słowniczek Str. 37

Wysoka jakość warunków życia w opiece zastępczej

Podczas Twojego pobytu w instytucjach pieczy zastępczej masz prawo do dobrych warunków życiowych. Twój opiekunowie powinni zagwarantować Ci poczucie bezpieczeństwa, warunki dobre dla zdrowia, możliwość kształcenia się¹³ oraz szansę na integrację ze środowiskiem lokalnym. Masz również prawo do dobrej jakości opieki zdrowotnej oraz do regularnych badań. Jeżeli miejsce, w którym przebywasz, nie spełnia tych wymagań, instytucje odpowiedzialne za organizację opieki nad dzieckiem muszą znaleźć inne rozwiązanie.

Jakie prawa mają dzieci o specjalnych potrzebach?

Jeżeli jesteś dzieckiem z niepełnosprawnością masz prawo do wysokiej jakości opieki, takiej samej jak inne dzieci i młodzież.¹⁴ Powinieneś mieć dostęp do leczenia, jakiego potrzebujesz. Twój opiekun musi podjąć wszelkie możliwe kroki, aby dopilnować, by miejsce, w którym mieszkasz, było dla Ciebie przyjazne i bezpieczne. Opiekunowie powinni Cię wspierać i zachęcać do rozwoju zgodnie z Twoimi

¹³ Artykuł 24 opisuje twoje prawo do możliwie najlepszej opieki medycznej, do dostępu do bezpiecznej dla zdrowia wody pitnej, zdrowego jedzenia, czystego i bezpiecznego otoczenia oraz informacji, które pomogą Ci dbać o zdrowie. Ponadto Artykuł 27 mówi, że masz prawo do jedzenia, ubrania i bezpiecznego miejsca zamieszkania, aby móc dbać o swoje zdrowie psychiczne i fizyczne.

¹⁴ Artykuł 23 mówi, że jeżeli jesteś niepełnosprawny, masz prawo do specjalnej opieki i wsparcia, tak, abyś mógł prowadzić normalne i niezależne życie.

indywidualnymi możliwościami oraz pomagać Ci w integracji ze społecznością lokalną. Jeżeli nie mieszkasz z rodziną, powinieneś zawsze mieć możliwość utrzymywania z nimi kontaktów, chyba że mogłoby to być dla Ciebie szkodliwe.

Prawo do nauki, kiedy przebywasz w opiece zastępczej

Gdy przebywasz w opiece zastępczej masz takie same prawo do pobierania nauki, jak inne dzieci i młodzież mieszkające ze swoimi rodzinami biologicznymi.¹⁵ Jeżeli – nim umieszczono Cię w opiece zastępczej – chodziłeś już do szkoły, powinieneś (o ile to możliwe i jeśli tego chcesz) mieć możliwość pozostania w tej samej szkole. Gdy skończysz szkołę, Twój opiekun lub instytucja zajmująca się opieką nad Tobą, stosownie do Twojego indywidualnego planu usamodzielnienia, powinni pomóc Ci w kontynuowaniu nauki zgodnie z Twoimi zainteresowaniami i zdolnościami. Powinieneś mieć dostęp do nauki zawodu, studiów uniwersyteckich i każdego innego rodzaju nauki, który umożliwi Ci znalezienie pracy i wykorzystanie swoich możliwości.

¹⁵ Artykuł 28 opisuje Twoje prawo do kształcenia dobrej jakości. Edukacja podstawowa powinna zawsze być bezpłatna, a następnie powinieneś być zachęcany do kontynuowania nauki na najwyższym możliwym poziomie.

Co ze szkołą?¹⁶

Poinformuj swoich opiekunów i pracownika socjalnego o swoich wynikach w nauce i możliwych problemach.

Wykorzystaj to ćwiczenie, żeby uporządkować sobie pomysły:

Chodzę do ..... szkoły
i jestem w ..... klasie.

Zaznacz pozycje, które dotyczą Twojej sytuacji:

- dobrze sobie radzę w szkole
- potrzebuję pomocy w nadrobieniu zaległości
- potrzebuję pomocy w nadrobieniu zaległości z niektórych przedmiotów (wymień je)

.....
.....
.....

- szkoła sprawia mi dużo trudności
- chciałbym zostać w tej samej szkole
- wolalbym zmienić szkołę
- nie ma znaczenia, w jakiej szkole będę
- najważniejsze dla mnie w szkole jest:

.....
.....
.....

Czy wszystko w Twoim życiu się zmieni, kiedy będziesz objęty opieką zastępczą?

Przebywając w opiece zastępczej, masz prawo do stabilnego środowiska opiekuńczego. Twój opiekunowie zatem powinni zmieniać się jak najrzadziej. Jeżeli będziesz musiał zmienić miejsce zamieszkania, Twoje życie powinno zmienić się w jak najmniejszym stopniu. Powinieneś móc utrzymywać dobre stosunki z ludźmi z Twojego otoczenia: z rodziną, o ile sąd nie zakazał takich kontaktów, z Twoją szkołą, z kolegami, byłymi sąsiadami, krewnymi.

¹⁶ ©FosterClub, Krajowa sieć młodzieży w opiece zastępczej (USA) 2008. Więcej informacji na www.fosterclub.org. Zezwala się na kopiowanie i dystrybucję, jeżeli treść nie zostanie zmieniona.

Pokaż, kto jest dla Ciebie ważny

Narysuj swoją własną Eko-mapę!¹⁷

Narysuj mapę ważnych dla Ciebie osób w Twoim otoczeniu, posługując się Eko-mapą. Eko-mapa pokazuje sieć osób, takich jak rodzina, koledzy, nauczyciele i inne osoby.

Jak to działa?

Umieść imię każdej osoby, która jest częścią tej sieci w osobnym kółku. Imiona tych osób, które są dla Ciebie bardzo ważne powinny być w jednym z dużych kół blisko koła z Twoim imieniem. Ci, którzy są mniej ważni, powinni być w mniejszych kółkach, dalej od Ciebie.

Połącz kółka posługując się liniami jak na poniższym przykładzie:

Dodatkowo możesz zrobić listę osób, z którymi chcesz zachować kontakt, pokazując, jakie masz z nimi relacje i jaką rolę odgrywają w Twoim życiu. Ta lista może obejmować krewnych, przyjaciół, sąsiadów, nauczycieli i wszystkie inne osoby, do których możesz się zwrócić, kiedy masz jakiś problem. Listę możesz pokazać swojemu opiekunowi i zespołowi planującemu opiekę nad Tobą, żeby pomogli Ci zostać w kontakcie z ważnymi dla Ciebie osobami.

	Imię – relacja	Rola, którą odgrywa w moim życiu.
Przykład	Tatiana – moja ciocia	Wystuchuje mnie, kiedy mam problem.

¹⁷ Zaadaptowane od Ann Hartmann – Gingrich W.J. (2008), Ecomap (template), Case Western University: Cleveland, OH, USA, www.gingrich.net/courses/SSWM517/ecomap/pdf

Poinformuj swojego opiekuna i pracownika socjalnego, czy chcesz widywać się z rodzicami!¹⁸

1. Chciałbym odwiedzać moich rodziców (zaznacz odpowiedzi, które dotyczą Twojej sytuacji):

- Często
- Czasami
- Nigdy
- Jak najszybciej
- Jak wszystko się już uspokoi
- Jak poprawi się ich sytuacja
- Tylko w obecności innej osoby dorosłej
- Tylko jednego z rodziców (którego)

2. Kiedy planuję odwiedzić moich rodziców (rodzica), opiekun/pracownik socjalny powinien wiedzieć o następujących rzeczach, jakie miały miejsce w moim domu:

Czy stracisz kontakt z rodziną biologiczną podczas przebywania w opiece zastępczej?

Powinieneś móc utrzymywać bliskie kontakty ze swoją rodziną biologiczną, łącznie z rodzeństwem, rodzicami i członkami dalszej rodziny (dziadkami, ciociami, kuzynami), o ile takie kontakty nie będą dla Ciebie szkodliwe lub zakazane przez sąd opiekuńczy. Instytucje zajmujące się opieką nad dzieckiem powinny zawsze kierować się **dobrem dziecka** i próbować włączyć Twoją rodzinę w proces decydowania o opiece nad Tobą. Powinieneś utrzymywać stały i regularny kontakt ze swoją rodziną biologiczną, a miejsce, w którym zamieszkas powinno być jak najbliższe miejsca zamieszkania Twojej rodziny biologicznej, o ile tylko nie jest to sprzeczne z Twoim najlepszym interesem.

Pamiętaj, Twoje zdanie powinno być brane przez sąd pod uwagę, gdy wydaje on decyzję dotyczącą Twoich kontaktów i relacji z rodziną biologiczną.¹⁹

Słowniczek Str. 37

¹⁸ Zaadaptowane z „FYI: Foster Youth Involved. Entering Foster Care. The Foster Club”. Dostępne na www.fosterclub.com/files/Entering_Foster_Care_form.pdf

¹⁹ Dziecko może być wysłuchane przez sąd (to jest tylko zasada, od niej są wyjątki – nie ma wysłuchania dziecka, jeśli nie pozwala na to jego stan umysłowy, stan zdrowia, stopień dojrzałości), ale opinia dziecka nie jest wiążąca dla sądu (art. 216-1 k.p.c.).

Jak długo będziesz przebywać w opiece zastępczej?

Nie powinieneś być objęty opieką zastępczą dłużej niż to konieczne i powinieneś móc wrócić do swojej rodziny, gdy tylko Twoi rodzice będą mogli podjąć obowiązki rodzicielskie. Aby to ułatwić, masz prawo do regularnej **oceny swojego miejsca opieki**. Oznacza to, że okresowo zarówno sytuacja Twoja, jak i Twojej rodziny, zostaną ocenione, przy czym Twoja opinia i to, co jest dla Ciebie najlepsze powinny zawsze być brane pod uwagę.

Instytucje pomocy społecznej powinny regularnie oceniać jakość opieki jaką otrzymujesz i jeżeli uznają, że już nie jest ona wystarczająca, masz prawo do przeniesienia w inne miejsce.²⁰

Słowniczek Str. 37

²⁰ Artykuł 25 mówi, że jeżeli przebywasz w opiece zastępczej, masz prawo do regularnej oceny warunków, żeby sprawdzić, czy są one dla Ciebie najodpowiedniejsze.

Powinieneś móc bez strachu informować o wszystkich krzywdach, jeśli takie Cię spotkały

Czy wiesz, jak to robić?

- ▶ Jeżeli wyrządzono Ci krzywdę lub spotkało Cię zaniedbanie podczas pobytu w opiece zastępczej, zadzwoń i poinformuj o tym pracownika socjalnego. Jeżeli jesteś w sytuacji, gdy obawiasz się o swoje bezpieczeństwo lub dobro, **powinieneś NATYCHMIAST** zadzwonić do pracownika socjalnego lub na policję na nr 997 lub na infolinię Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 0-800-12-12-12. Możesz także skorzystać z Internetu www.brpd.gov.pl i opcji „Oddzwoń”.

- ▶ Możesz to również zgłosić organizacjom działającym na rzecz dzieci i praw dziecka.

Odpowiednie służby będą miały jasny obraz tego, co się stało, jeżeli będziesz starannie odnotowywał wszystkie przypadki krzywdy i zaniedbania. Jeżeli to możliwe, korzystaj z kalendarza albo przygotuj spis chronologiczny tych zajęć. Upewnij się, że masz dane kontaktowe następujących osób:

1. Kontakty w nagłych sprawach:
Policja 997
Telefon awaryjny nr: 112 (z telefonu komórkowego)
Pogotowie 999
Infolinia .....
2. Pracownik socjalny: .....
3. Przełożony pracownika socjalnego: .....
4. Rzecznik Praw Dziecka: 0-800-12-12-12
5. Dodatkowe kontakty: .....

Jak będzie chroniona Twoja prywatność? Czy wszyscy poznają Twoją historię?

Twoje prawo do prywatności musi być zachowane przez cały okres trwania opieki.²¹ Twój adres, adres mailowy, rozmowy telefoniczne i wszystko, co może ujawnić informacje o Tobie, musi pozostać poufne. Te informacje (na przykład powody, dla których umieszczono Cię w opiece zastępczej) nie mogą być upublicznione ani szkole, ani instytucjom kościelnym, ani żadnej osobie, która nie jest odpowiedzialna za opiekę nad Tobą. A to dlatego, żeby zapewnić Ci ochronę przed wszystkimi formami dyskryminacji.

Czy będziesz bezpieczny przebywając w opiece zastępczej?

Twoje bezpieczeństwo to cel wszystkich! Należy podjąć wszelkie działania, żeby zapewnić ochronę i poszanowanie Twojej godności i bezpieczeństwa.²² Nikt nie ma prawa Cię bić, wyśmiewać się z Ciebie czy poniżać Cię w jakikolwiek sposób. Twój opiekun nie może Ci grozić czy Cię zastraszać, a Tobie powinna być zapewniona ochrona przed wykorzystywaniem, w tym wykorzystaniem seksualnym.

Jest wiele powodów opuszczenia opieki zastępczej. Możesz wrócić do rodziny biologicznej lub przenieść się w inne miejsce. Jednak ten rozdział dotyczy sytuacji, gdy osiągasz pełnoletniość, **usamodzielniasz się** i tym samym opuszczasz opiekę zastępczą. Instytucje pomocy społecznej będą Cię wspierać podczas pobytu w opiece zastępczej, aż do momentu, gdy osiągniesz co najmniej 18 lat. Większość rządów europejskich kontynuuje udzielanie wsparcia młodym ludziom w opiece zastępczej, dopóki nie skończą nauki i nie zaczną uzyskiwać regularnych i wystarczających dochodów.

Jak przygotować się do opuszczenia opieki zastępczej?

Opuszczenie opieki oznacza rozpoczęcie samodzielnego dorosłego życia. Jest to wynik końcowy procesu, który rozpoczął się pierwszego dnia Twojego pobytu w opiece. W dzieciństwie i w wieku nastoletnim zdobywałeś umiejętności, które przygotowują Cię do samodzielnego życia, np. wykształcenie. Poza nauką w szkole jest też wiele innych działań, które przygotowują Cię do dorosłego życia: uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, słuchanie muzyki, uprawianie sportu i codzienna nauka umiejętności, dotyczących zdrowia i higieny, przygotowywania posiłków i zarządzania swoim kieszonkowym. Przygotowanie do opuszczenia opieki jest częścią Twojego indywidualnego planu pracy, a następnie indywidualnego programu usamodzielnienia.²³

Słowniczek Str. 37

²³ Zasady przyznania Ci pomocy w związku z usamodzielnieniem określa Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz.U. z 2005 r. Nr 6 poz. 45, z późn. zm.) Jeśli chcesz przystąpić do Indywidualnego Programu Usamodzielnienia najpóźniej na dwa miesiące przed ukończeniem 18. roku życia musisz, przedstawić w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie (MOPR) lub Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) dane osoby, która zostanie Twoim opiekunem usamodzielnienia. Kandydatura wskazanej przez Ciebie osoby na opiekuna usamodzielnienia musi zostać zaakceptowana przez kierownika lub dyrektora instytucji pomocy społecznej, w której przedstawiasz tę kandydaturę. Opiekunem może być osoba spoza systemu opieki zastępczej, w którym przebywasz. Opiekun usamodzielnienia to osoba, która wspiera Cię w zaplanowaniu Indywidualnego Programu Usamodzielnienia oraz w jego realizacji.

²¹ Artykuł 16 mówi, że masz prawo do zachowania prywatności
²² Artykuł 19 opisuje Twoje prawo do ochrony przed krzywdą i wykorzystaniem psychicznym czy fizycznym. Artykuł 37 mówi, że nikt nie ma prawa karać Cię w okrutny lub bolesny sposób.

Słowniczek Str. 37

Co musisz wiedzieć, kiedy opuszczasz opiekę zastępczą?

Odejście z opieki zastępczej może czasami być trudne i wywoływać stres, zatem musisz wiedzieć, jak sobie z tym stresem poradzić. Może to oznaczać szukanie wsparcia w klubach młodzieżowych, kościele i ośrodkach religijnych oraz w innych instytucjach. Powinieneś również wiedzieć, do kogo zwrócić się w sytuacjach kryzysowych, jak uzyskać informacje odnośnie kontynuowania nauki, szukania pracy, mieszkania czy dokąd się skierować, kiedy potrzebujesz pomocy medycznej.

Czy możesz utrzymywać kontakt z osobami, które znałeś będąc w opiece zastępczej?

Utrzymywanie kontaktu z opiekunami, pracownikami socjalnymi oraz dziećmi i młodzieżą, którą poznałeś jest bardzo ważne. Nikt Cię do tego nie zmusza, ale masz prawo zachować kontakt z ludźmi, którzy są dla Ciebie ważni.

Czy masz prawo do wyrażenia swojego zdania, kiedy planowane jest Twoje odejście z opieki?

Powinieneś mieć prawo głosu we wszystkich sprawach dotyczących Twojego życia. Bycie w opiece zastępczej, organizacja jej opuszczenia i to, co dzieje się potem, nie stanowią wyjątku. To, w jaki sposób będziesz opuszczać pieczę zastępczą określa Twój indywidualny program usamodzielnienia, który powinien brać pod uwagę Twoje potrzeby i mocne punkty, jak również Twoją opinię i preferencje.

Jakiego rodzaju wsparcia możesz się spodziewać, kiedy osiągniesz pełnoletniość i będziesz gotowy do odejścia z opieki zastępczej?

Przed ukończeniem 18. roku życia wybierasz sobie opiekuna usamodzielnienia. Opiekun usamodzielnienia wraz z pracownikiem socjalnym podpowiedzą Ci, jak korzystać ze wszystkich możliwych zasobów pomocy i świadczeń. Możesz ubiegać się o przyznanie następujących form pomocy:

- ▶ pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki;
- ▶ pomoc pieniężna na usamodzielnienie;
- ▶ pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej;
- ▶ pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym;
- ▶ pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

Przygotuj swój indywidualny program usamodzielnienia!

Wspólnie z wybranym przez siebie opiekunem usamodzielnienia i pracownikiem socjalnym opracujesz indywidualny program usamodzielnienia.

Powinien on obejmować:

- cele edukacyjne
- cele zawodowe
- potrzeby zdrowotne
- plan mieszkaniowy z planem awaryjnym, jeżeli nie uda się zrealizować pierwszej opcji

Aby zrozumieć powyższe cele, spróbuj odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Jakie mam szanse zawodowe, jeżeli będę kontynuować naukę lub naukę zawodu?

---

2. Jakie mam możliwości znalezienia mieszkania, na które będzie mnie stać?

---

3. Jakie dostępne świadczenia pomogą mi znaleźć pracę? Gdzie mogę poprawić swoje umiejętności i lepiej przygotować się do podjęcia pracy?

---

4. Czy istnieje ośrodek dla młodzieży lub inna instytucja w lokalnej społeczności, gdzie młodzi ludzie mogą uzyskać potrzebne im informacje?

---

5. Gdzie mogę uzyskać informacje dotyczące opieki zdrowotnej (łącznie z edukacją seksualną) i dowiedzieć się, jak można zdobyć dostęp do usług medycznych?

---

6. Jeżeli mam pytanie lub potrzebuję pomocy, do kogo mogę się zwrócić?

Porozmawiaj z pracownikiem socjalnym i opiekunem usamodzielnienia, zapisz nazwy instytucji i organizacji, adresy, numery telefonów i nazwiska osób, z którymi możesz się kontaktować.

Jaka jest rola rodziny biologicznej, gdy opuszczasz opiekę zastępczą?

Twoi rodzice i krewni mogą być pomocni, kiedy opuszczasz opiekę. Jeżeli chcesz, możesz określić krewnych, którzy byli dla Ciebie dobrymi wzorami do naśladowania i z którymi chciałbyś utrzymać kontakt. Odpowiednie osoby mogą potem ustalić z nimi, jak najlepiej mogą Ci pomóc we wkroczeniu w samodzielne życie. Twoja rodzina biologiczna może być poinformowana o Twoim usamodzielnieniu, aby mieć możliwość zaangażowania się w nie razem z Tobą, Twoim opiekunem usamodzielnienia i pracownikiem socjalnym.

Jeśli chcesz wiedzieć więcej na temat usamodzielnienia wejdź na: www.wioskisos.org/przewodnik_usamodzielnienia lub www.wioskisos.org/przewodnik_usamodzielnienia/files/pu.pdf. Znajdziesz tam Przewodnik Usamodzielnienia – publikację adresowaną do młodych ludzi z instytucji pieczy zastępczej, w wieku 16–25 lat. Zawiera on praktyczne wskazówki pomocne w okresie wkraczania w dorosłe życie.²⁴

²⁴ Przewodnik Usamodzielnienia to wspólna publikacja Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce i Fundacji Robinson Crusoe.

Masz prawo uczestniczyć²⁵ w podejmowaniu wszystkich decyzji, które zapadają w czasie Twojego pobytu w opiece zastępczej. Jest ważne, aby osoby zaangażowane z podejmowanie decyzji uważnie wysłuchały, co masz do powiedzenia i żeby Twoje opinie znalazły odzwierciedlenie w podjętych decyzjach. W końcu to Ty jesteś ekspertem w sprawie swojego życia i nikt nie wie o nim tak dużo jak Ty. Ten rozdział zachęca Cię do przemyślenia, w jaki sposób możesz skorzystać ze swojego prawa do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji.

Czy jesteś pytany o zdanie, kiedy podejmowane są decyzje o Twoim życiu?

Zespół opracowujący indywidualny plan pracy z dzieckiem powinien pytać Cię o zdanie i dokładać wszelkich starań, aby zrozumieć Twoje wątpliwości i to, czego dla siebie pragniesz. Czasami dorośli podejmą decyzję sprzeczną z Twoją opinią. Jeżeli tak się stanie, powinni wyjaśnić Ci powody ich decyzji. Zespół opracowujący Twój indywidualny plan pracy powinien być odpowiednio przeszkolony do zachęcania i szanowania Twojego udziału w tym procesie.²⁶

Czy jesteś odpowiednio poinformowany o ważnych etapach, jakie przejdiesz, będąc w opiece?

Powinieneś być dobrze poinformowany:

- ▶ o miejscu, w którym będziesz objęty opieką;
- ▶ o tym, jak będzie wyglądało życie w tym miejscu;
- ▶ o możliwościach powrotu do rodziny biologicznej;
- ▶ o procesie usamodzielnienia.

Powinieneś być informowany z wyprzedzeniem na temat ww. spraw, a informacja ta powinna być dokładna i przekazana Ci w taki sposób, żebyś mógł ją łatwo zrozumieć.

²⁵ Artykuł 12 mówi, że masz prawo do wyrażania swojej opinii, kiedy dorośli podejmują decyzje dotyczące Ciebie oraz że Twoja opinia powinna być brana pod uwagę.

²⁶ Indywidualny plan pracy z dzieckiem jest opracowywany w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w rodzinnych domach dziecka. Nie ma obowiązku opracowywania takiego dokumentu w rodzinach zastępczych.

Czy jesteś zaangażowany w opracowywanie Twojego indywidualnego planu pracy?

Gdy tylko będziesz wystarczająco duży i dojrzały powinieneś zostać włączony bezpośrednio w opracowywanie Twojego indywidualnego planu pracy. Plan musi być regularnie uaktualniany i Twoje zdanie powinno być brane przy tym pod uwagę.

Czy uczestniczysz w procesie podejmowania decyzji?

Organizacja/instytucja zapewniająca Ci opiekę musi dać Ci szansę uczestniczenia w procesie podejmowania decyzji. Mogą one mieć formę rozmów z opiekunem, pracownikiem socjalnym, innymi pracownikami instytucji pomocy społecznej. Mogą to być również spotkania z innymi dziećmi i młodymi ludźmi w większym gronie. Jest bardzo ważne, żeby stwarzano Ci możliwości wyrażania swojego zdania odpowiednio do Twojego wieku, dojrzałości i możliwości. Jeżeli masz specjalne potrzeby, należy brać je pod uwagę podczas organizowania Twojego uczestnictwa w procesie planowania. Jeśli jesteś w instytucjonalnej formie opieki zastępczej wszystko to powinna zapewnić Ci placówka i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jeśli jesteś w rodzinnej opiece zastępczej wspierają Ci rodzice zastępczy, pracownik socjalny i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Co powinien wiedzieć Twój opiekun i jak powinien zachęcać Cię do aktywności w procesie podejmowania decyzji?

Opiekunowie to osoby, które powinny informować Cię o Twoim prawie do bycia wysłuchanym. Powinni być zmotywowani i przeszkoleni do wysłuchiwania Twoich opinii, do zrozumienia Twojego zdania i do wykorzystania go podczas podejmowania decyzji o Twoim życiu. Powinni pomagać Ci aktywnie uczestniczyć w tym procesie, na tyle, na ile pozwala Twój wiek.

Co się dzieje, jeżeli Twoje prawa nie są przestrzegane?

Jeżeli Twoje prawa nie są szanowane,²⁷ powinieneś mieć możliwość złożenia skargi niezależnemu organowi. Może to być Rzecznik Praw Dziecka.²⁸ Zanim złożysz skargę, powinieneś zostać w pełni poinformowany o swoich prawach i różnych dostępnych dla Ciebie procedurach składania zażaleń. Powinno to zostać wyjaśnione Ci w zrozumiałym sposób. Procedura powinna być jak najprostszą.

²⁷ Patrz przyp. 21

²⁸ Więcej informacji o Rzeczniku Praw Dziecka znajdziesz na stronie 42.

► **Dobro dziecka**

Dobro dziecka jest realizowane wtedy, gdy dorośli robią to, co jest najlepsze dla dzieci. Powinni zatem podejmować decyzje, które będą miały możliwie najbardziej pozytywny wpływ na rozwój dzieci i młodzieży.

► **Dziecko**

Dziecko definiujemy jako każdą osobę poniżej 18. roku życia. Dzieci powyżej 12. roku życia mogą być nazywane „młodzieżą” lub „młodymi ludźmi”. ONZ określa młodych ludzi jako osoby pomiędzy 15. a 24. rokiem życia. Dziecko, które ukończyło 13 lat ma prawo do wypowiedzenia w sądzie swojego zdania w ważnych dla siebie sprawach.

► **Dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej**

Są to dzieci, które z różnych powodów nie mogą mieszkać razem z rodzicami.

► **Instytucje pomocy społecznej**

(np. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie – PCPR, w miastach na prawach powiatu Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie – MOPR) są to lokalne instytucje samorządu terytorialnego (starostwa) odpowiedzialne m.in. za organizację i finansowanie opieki nad dziećmi umieszczonymi w opiece zastępczej.

Dbają o to, żeby każde dziecko potrzebujące opieki zastępczej znalazło się w odpowiednim miejscu, w którym będzie mogło żyć w bezpiecznych i wygodnych warunkach. Instytucje te działają w celu tworzenia jak najlepszych warunków dla dzieci i młodzieży będących w opiece zastępczej.

► **Indywidualny plan pracy**

Plan taki opracowywany jest wspólnie przez zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Jest dopasowany konkretnie do potrzeb dziecka i bierze pod uwagę jego indywidualne zdolności i aspiracje oraz jego zdanie. Plan określa, kto odpowiada za emocjonalny, fizyczny i społeczny rozwój dziecka i jest regularnie oceniany w procesie nazywanym oceną zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

► **Konwencja**

Konwencja to wiążąca prawnie umowa pomiędzy krajami. Konwencje są czasami traktatami, umowami czy międzynarodowymi uzgodnieniami.

► **Konwencja o Prawach Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych**

Jest to międzynarodowy zestaw standardów i zobowiązań chroniących i promujących

jących prawa wszystkich ludzi poniżej 18. roku życia. Prawa te mają zagwarantować wszystkim dzieciom wzrost w możliwie najlepszych warunkach, rozwój i naukę w bezpiecznym środowisku, dostęp do dobrej opieki zdrowotnej i pełne uczestnictwo w życiu rodzinnym, kulturalnym i społecznym.

► **Młodzi ludzie usamodzielniający się/ usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej**

Termin „młodzi ludzie usamodzielniający się” dotyczy młodych ludzi, którzy odchodzą z opieki zastępczej, ponieważ osiągnęli wiek, gdy nie przysługuje im już dłużej specjalna ochrona i pomoc w ramach systemu opieki. W Polsce tym wiekiem jest 18. rok życia, chyba że młodzi ludzie po 18. roku życia dalej się kształcą, wtedy mogą liczyć na pomoc do 25. roku życia. „Usamodzielnianie się pełnoletnich wychowanków opieki zastępczej” to proces pomagający młodym ludziom w rozpoczęciu samodzielnego życia. Chcąc uzyskać pomoc w związku z usamodzielnianiem się musisz przystąpić do Indywidualnego Programu Usamodzielnienia.

► **Ocena opieki**

Ocena opieki odbywa się podczas regularnych spotkań dziecka czy młodego

człowieka, opiekuna i innych zaangażowanych osób. Podczas spotkań omawiane są, takie kwestie, jak szansa na powrót do rodziny biologicznej, konieczność zmiany aktualnych warunków opieki, wybór szkoły itp.

► **Opieka instytucjonalna**

Jest to forma zastępczej opieki nierodzinnej, gdzie opieka zapewniana jest w większych lub mniejszych formach opieki grupowej prowadzonych przez opłacanych pracowników w systemie pracy zmianowej. Gdy placówka opiekuńcza zapewnia opiekę dużej liczbie dzieci, jest to opieka instytucjonalna. Warunki i jakość opieki zapewnianej w takim modelu utrudniają dzieciom korzystanie ze swoich praw. Wiele państw w Europie zastępuje takie duże instytucje modelami rodzinnymi w procesie zwanym deinstytucjonalizacją.

► **Organizacja/instytucja zapewniająca opiekę**

Jest to organizacja/instytucja oferująca opiekę zastępczą i dbająca o jej jakość i sprawność działania. Może to być instytucja samorządowa, religijna czy pozarządowa, która zapewnia zastępczą opiekę rodzinną lub instytucjonalną.

► **Osoba sprawująca pieczę**

Jest to osoba, która zapewnia dziecku lub młodemu człowiekowi opiekę. Dzieckiem może się opiekować rodzic biologiczny lub – w przypadku opieki zastępczej – specjalnie wybrany dorosły, którego pracę nadzorują i wspierają inne osoby zaangażowane w opiekę nad dziećmi. W trakcie trwania opieki zastępczej opiekun dziecka powinien zmieniać się tak rzadko jak to możliwe.

► **Pieczca zastępcza**

Jest to czasowa (czasem długoterminowa) opieka oferowana dzieciom i młodzieży pozbawionym właściwej opieki rodzicielskiej. Objęcie dzieci pieczą zastępczą następuje zawsze na podstawie postanowienia sądu opiekuńczego. W sytuacjach wymagających natychmiastowego działania w celu zabezpieczenia interesu dziecka decyzje taką mogą podjąć inne uprawnione służby lub sami rodzice, ale zawsze ostateczną decyzję podejmuje w Polsce sąd. Termin „pieczca zastępcza” oznacza, że nawet będąc pozbawionym opieki rodzicielskiej, dziecko nadal powinno mieć dom, który może być domem zastępczym, instytucjonalnym czy rodzinnym, o ile będzie zapewniał dziecku stabilizację, bezpieczeństwo i wsparcie.

► **Prawa człowieka**

Prawa przysługujące wszystkim ludziom, łącznie z dziećmi, po prostu z tego powodu, że są istotami ludzkimi, niezależnie od ich zdolności, obywatelstwa, pochodzenia etnicznego, płci, języka, narodowości, rasy lub orientacji seksualnej.

► **Rada Europy**

Rada Europy jest międzynarodową organizacją założoną w 1949 roku, do której obecnie należy 47 państw. Jej zadaniem jest promowanie praw człowieka, zasad demokracji i rządów prawa. Rada wyznacza wspólne dla wszystkich zasady demokracji w oparciu o Europejską Konwencję Praw Człowieka i inne konwencje i rekomendacje dotyczące ochrony człowieka, czyli oczywiście również 150 milionów dzieci żyjących w Europie.

► **Rodzina biologiczna**

Jest to rodzina dziecka – rodzice, rodzeństwo, dziadkowie i inni krewni i powinowaci.

► **Standardy opieki zastępczej w Polsce**

Podstawy prawne, zagadnienia opieki rodzicielskiej oraz umieszczania dziecka poza rodziną tworzą głównie następujące przepisy:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.);
- 2) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.);
- 3) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.);
- 5) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz.U. Nr 61, poz. 543, z późn. zm.);
- 6) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 października 2004 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do zakładania i prowadzenia niepublicznych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz stażu pracy i kwalifikacji wymaganych od osób zatrudnionych w publicznych i niepublicznych ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, a także warunków lokalowych, jakimi powinny dysponować te ośrodki (Dz. U. Nr 226, poz. 2293);

Ponadto szczegółowo tę problematykę regulują m.in. następujące rozporządzenia do ustawy o pomocy społecznej:

- 1) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 18 października 2004 r. w sprawie rodzin zastępczych (Dz.U. Nr 233, poz. 2344, z późn. zm.);
- 2) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz.U. Nr 201, poz. 1455);
- 3) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz.U. z 2005 r. Nr 6, poz. 45, z późn. zm.);
- 4) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 30 września 2005 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz.U. Nr 205, poz. 1701, z późn. zm.);
- 7) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 r. w sprawie szczegółowych zasad nadzoru nad przestrzeganiem standardu opieki i wychowania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz nadzoru nad działalnością ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz. U. Nr 214, poz. 1812, z późn. zm.).

▶ **Stały zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka**

Stały zespół składa się z dyrektora Twojej placówki, Twojego wychowawcy, pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga,

przedstawiciela centrum pomocy rodzinie lub ośrodka adopcyjno-opiekuńczego.

▶ **Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce**

Model pieczy zastępczej, w którym dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej dorasta w środowisku rodzinnym. Opiekun SOS kieruje rodziną SOS i jest bezpośrednio odpowiedzialny za opiekę i rozwój dziecka.

▶ **Zastępcza opieka rodzinna**

To opieka zastępcza o charakterze rodzinnym. W Polsce formami opieki rodzinnej są:

▶ **Rodziny zastępcze**

rodziny zastępcze spokrewnione: jest to podjęta postanowieniem sądu opieka krewnych w ramach której dziecko mieszka z dalszą rodziną, z którą wcześniej nawiązane zostały bliskie relacje;

▶ **Rodzina zastępcza niespokrewniona:**

w jej ramach dziecko decyzją sądu umieszczane jest w rodzinie innej niż rodzina biologiczna. Rodziny zastępcze niespokrewnione wybiera się na podstawie ich kwalifikacji. Są objęte nad-

zorem, aby zapewnić dziecku jak najlepszą opiekę. W Polsce rodziny zastępcze niespokrewnione dzielą się na niezawodowe i zawodowe. Niespokrewnione zawodowe rodziny zastępcze mogą być: wielodzietne, specjalistyczne oraz o charakterze pogotowia rodzinnego;

▶ **Rodzinne domy dziecka** – zwyczajowa nazwa dla całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

▶ **Standardy pieczy zastępczej**

Są to standardy gwarantujące odpowiedni poziom opieki. Standardy jakości opieki muszą obowiązywać we wszystkich formach opieki zastępczej i należy ich przestrzegać podczas świadczenia wszelkich form i na każdym etapie opieki: przyjęcia, procesu planowania, świadczeń po odejściu z opieki, procedur ochrony dziecka. Standardy Jakości dla Dzieci (Quality4Children) są jednym z przykładów standardów jakości opieki. W Polsce standardy pieczy zastępczej określa Ustawa o pomocy społecznej i wydane na jej podstawie akty wykonawcze.

Program Rady Europy „**Budowanie Europy dla dzieci i z dziećmi**” został wprowadzony, aby promować prawa dziecka i chronić dzieci przed wszelkimi formami przemocy. Zespół odpowiedzialny za program zajmuje się takimi sprawami, jak przemoc w rodzinie i w szkole, edukacja z zakresu praw człowieka, dzieci a Internet oraz dzieci a wymiar sprawiedliwości. Brane są pod uwagę specyficzne prawa i potrzeby dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, szczególnie w kontekście dostępu do edukacji, świadczeń socjalnych, zdrowotnych i prawnych oraz prawa uczestnictwa. Na stronie internetowej dostępne są informacje o konwencjach, spotkaniach i publikacjach, jak również gra *Through Wild Web Woods – Przez Dzikie Internetowe Lasy*
http://www.coe.org/pl/dzialalnosc/projekty_dla_dzieci_i_mlodziezy
<http://www.wildwebwoods.org/popup.php?lang=pl>

Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce to organizacja pozarządowa, która działa na rzecz umacniania rodzin zagrożonych rozpadem oraz opiekuje się opuszczonymi i osieroconymi dziećmi. Stowarzyszenie prowadzi 4 SOS Wioski Dziecięce w Biłgoraju, Kraśniku, Siedlcach i Karlinie, Dom Młodzieży w Lublinie, 3 Wspólnoty Mieszkaniowe w Kraśniku, Siedlcach i Koszalinie oraz 3 Rodzinne Domy Czasowego Pobytu: „Puchatek” i „Puchatek II” w Biłgoraju oraz „Sindbad” w Ustroniu. W ramach Programów Umocnienia Rodziny uruchomiono świetlice środowiskowe i punkty konsultacyjno-poradnicze dla rodziców w Lublinie oraz gminach Karlino, Biłgoraj i Skórzec. SOS Wioski Dziecięce są częścią międzynarodowej organizacji SOS Kinderdorf International, która została założona w 1949 roku, a obecnie działa w 132 krajach na całym świecie. Wykorzystując międzynarodowe doświadczenie, Stowarzyszenie z powodzeniem realizuje swoją misję w Polsce już od ponad 25 lat. W swojej pracy organizacja kieruje się duchem Konwencji o prawach dziecka ONZ.
www.wioskisos.org

Instytucja **Rzecznika Praw Dziecka** istnieje w Polsce od 2000 roku. Zadaniem Rzecznika jest ochrona praw dziecka do: życia i ochrony zdrowia, wychowania w rodzinie, godziwych warunków socjalnych oraz prawa do nauki. Rzecznik podejmuje także działania zmierzające do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem. Rzecznik szcze-

gólną troską i pomocą otacza dzieci niepełnosprawne. Do Rzecznika może zgłosić się każdy, kto podejrzewa, że naruszone są prawa dziecka – a więc osoby, która nie ukończyła 18. roku życia. Rzecznik nie zastępuje instytucji i organów odpowiedzialnych za podejmowanie działań związanych z ochroną praw dzieci i pomocą rodzinie. Może jednak kontrolować ich postępowanie i przedstawiać swoje oceny oraz sugestie i wnioski, zmierzające do skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawnienia trybu załatwiania spraw w tym zakresie. W sytuacjach, gdy wymaga tego dobro dziecka, Rzecznik angażuje się też w postępowania sądowe w sprawach cywilnych i administracyjnych na prawach przysługujących prokuratorowi.

Przy wykonywaniu swoich uprawnień Rzecznik Praw Dziecka kieruje się:

- ▶ dobrem dziecka – wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka, biorąc pod uwagę, że jego naturalnym środowiskiem rozwoju jest rodzina;
- ▶ zasadą równości – troską o ochronę praw każdego dziecka;
- ▶ poszanowaniem praw, obowiązków i odpowiedzialności rodziców.

Jednostkowe interwencje, podejmowane przez Rzecznika Praw Dziecka, pozwalają również na zdiagnozowanie wielu istotnych problemów o charakterze systemowym, dotyczących dziecka i rodziny. Wszystkie one są przedmiotem licznych wystąpień generalnych, kierowanych do organów władzy publicznej, stanowią też podstawę formułowania uwag o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, przedstawianych co roku Sejmowi i Senatowi wraz z Informacją o działalności Rzecznika.

Od 2008 roku urząd Rzecznika Praw Dziecka pełni Marek Michałak.

www.brpd.gov.pl

Rzecznicy praw dziecka w Europie utworzyli Europejską Sieć Rzeczników Praw Dziecka – ENOC <http://crin.org/enoc/members/index.asp>

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej to organizacja pozarządowa, działająca od 2005 roku, której celem są działania na rzecz osób dyskryminowanych i zagrożonych marginalizacją. Realizuje je, udzielając niezbędnej pomocy prawnej. Działania Stowarzyszenia skupione są m.in. na pomocy uchodźcom i osobom ubiegającym się o ten status, cudzoziemcom spoza Unii Europejskiej (Sekcja ds. Cudzoziemców). W sferze zainteresowań Stowarzyszenia znajdują się także więźniowie i byli więźniowie (Sekcja Wolność). Stowarzyszenie propaguje także ideę sprawiedliwości naprawczej (Ośrodek Me-

Użyteczne linki:

diacji). Sekcja Pomocy Dziecku i Rodzinie realizuje projekty mające na celu pomoc prawną rodzicom biologicznym zagrożonym ingerencją we władzę rodzicielską lub już po ingerencji, opiekunom zastępczym (w tym rodzicom zastępczym, pracownikom rodzinnych domów dziecka, rodzinom adopcyjnym), jak też dzieciom znajdującym się w tych rodzinach i ich wychowankom oraz osobom wspierającym rodziny.

www.interwencjaprawna.pl

Quality4Children, czyli Standardy Jakości dla Dzieci, są zbiorem 18 standardów jakości opieki zastępczej nad dzieckiem z Europy. Proces opracowywania Standardów opierał się na „zbieraniu historii”, wyjątkowo angażującej metodzie badawczej, która objęła niemal 500 osób z 32 państw, łącznie z dziećmi, młodzieżą, rodzinami biologicznymi, opiekunami zastępczymi, pracownikami socjalnymi i innymi partnerami. Standardy Jakości dla Dzieci (Quality4Children) zostały przedstawione w czerwcu 2007 roku w Parlamencie Europejskim z inicjatywy trzech organizacji-pomysłodawców projektu: Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce, International Foster Care Organization (IFCO) i Fédération Internationale des Communautés Educatives (FICE). Od tamtej pory te trzy organizacje promują wdrażanie standardów w politykach krajowych i praktycznej opiece nad dziećmi. Dzieci i młodzież jak również opiekunowie są zachęceni do nauki i wykorzystywania standardów Q4C w swoich przypadkach opieki.

www.quality4children.info

Power4Youth (P4Y) jest wspólnotą młodych ludzi, którzy żyją (lub żyli) w opiece zastępczej, zainteresowanych wymianą poglądów i doświadczeń, zawieraniem przyjaźni, uczestnictwem we wdrażaniu standardów Q4C, szukaniem wsparcia rówieśników. Każde dziecko lub osoba poniżej 28. roku życia z doświadczeniem w przebywaniu w opiece zastępczej może zostać członkiem wspólnoty P4Y. Poza regularną wirtualną wymianą informacji, P4Y organizuje spotkania dla swoich członków, na których mogą omówić tematy interesujące dzieci i młodzież z doświadczeniami opieki zastępczej. Członkowie mogą również zgłaszać propozycje podniesienia jakości opieki zastępczej i lobbować na poziomie krajowym i międzynarodowym, aby te propozycje zostały wzięte pod uwagę.

www.power4youth.eu

▶ Konwencja o Prawach Dziecka ONZ

▶ Pełny tekst po polsku: www.unicef.org/magic/resources/CRC_polish_language_version.pdf

▶ Wersja przyjazna dzieciom w języku angielskim www.unicef.org/voy/media/rights_leaflet.pdf

▶ Rekomendacja Rady Europy odnośnie do praw dzieci w opiece instytucjonalnej

▶ w języku polskim

www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/Rec%282005%295%20Polish.pdf

▶ Więcej (w j. ang.)

www.coe.int/familypolicy

▶ Oddział Rady Europy ds. Praw Dziecka i Polityki Rodzinnej

www.coe.int/familypolicy

▶ Działania Rady Europy dotyczące dzieci w opiece instytucjonalnej

www.coe.int/familypolicy

(wybierz „dzieci w opiece instytucjonalnej”)

▶ Standardy Jakości dla Dzieci (Q4C)

www.quality4children.info

▶ 26 wersji językowych

www.quality4children.info/content/cms,id,89,node-id,31,_country,at,_language,en.html

▶ Power4Youth

www.power4youth.eu

▶ Wytyczne ONZ

www.crin.org/docs/DRAFT_UN_Guidelines.pdf

▶ Europejska Sieć Rzeczników Praw Dziecka (ENOC)

<http://crin.org/enoc/members/index.asp>

▶ Rzecznik Praw Dziecka RP

www.brpd.gov.pl

▶ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (za pieczę zastępczą odpowiada Departament Polityki Rodzinnej)

www.mpips.gov.pl

▶ Międzynarodowa Organizacja Opieki Zastępczej (IFCO)

www.ifco.info

▶ Fédération Internationale des Communautés Educatives (FICE)

www.fice-inter.org

▶ Program Unii Europejskiej „Młodzież w działaniu”

www.mlodziez.org.pl/

▶ ChildOnEurope: European Network of National Observatories on Childhood

www.childoneurope.org

▶ CRIN: Sieć Informacji o Prawach Dziecka

www.crin.org

▶ Better Care Network

<http://crin.org/bcn/>

▶ UNICEF: Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci

www.unicef.org

▶ Voices of Youth

www.unicef.org/voy/rights/explore_155.html

www.unicef.org/protection/files/Parental_care.pdf

▶ Komitet Ochrony Praw Dziecka

www.kopd.pl

▶ Fundacja Dzieci Niczyje

www.fdn.pl

▶ Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

www.tpd.org.pl

▶ Stowarzyszenie Interwencji Prawnej Sekcja pomocy dziecku i rodzinie

www.interwencjaprawna.pl

▶ Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce

www.wioskisos.org

Miejsce na Twoje notatki

Dzieci i młodzież objęte opieką zastępczą Odkrycie swoje prawa!

Czy będę mógł widywać się z moją rodziną biologiczną? A jeśli nie chcę jej widywać? Co będzie, jeżeli stanie mi się krzywda albo będę zaniedbywany podczas pobytu w opiece zastępczej? Do kogo mam się zwrócić, jeżeli mam problemy z pracownikiem socjalnym? Czy mam coś do powiedzenia w planowaniu mojej opieki?

Dzieci i młodzież w opiece zastępczej – odkrycie swoje prawa! to przyjazna dziecku broszura informacyjna adresowana do dzieci i młodzieży wychowujących się w opiece zastępczej. Zawiera odpowiedzi na powyższe, jak i wiele innych pytań. Poprzez komiksy, historyjki i krótkie teksty dzieci i młodzież objęte opieką zastępczą mogą poznać swoje prawa wynikające z Konwencji o prawach dziecka ONZ, Zaleceń Rady Europy w sprawie dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych Rec(2005)5 oraz Standardów Jakości dla Dzieci (Quality4Children), a także polskich aktów prawnych, które tę problematykę regulują. Mogą również dowiedzieć się, jak korzystać z tych praw i przyjąć czynną rolę w swoim własnym procesie opieki, łącznie ze sposobami na poprawę procesu opieki.

Tekst broszury *Dzieci i młodzież w opiece zastępczej* – odkrycie swoje prawa! jest również dostępny w języku angielskim pod adresem www.coe.int/children (jest to strona programu Rady Europy „Budowanie Europy dla dzieci i z dziećmi” dotyczącego praw dziecka).

Po polsku broszura jest dostępna w Internecie na stronach partnerów projektu.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

www.coe.int/children

Rada Europy składa się z 47 krajów członkowskich, czyli niemal wszystkich krajów Europy. Została powołana w 1949 roku. Rada Europy dąży do opracowania wspólnych, demokratycznych i prawnych zasad w oparciu o Europejską Konwencję Praw Człowieka i inne teksty źródłowe związane z ochroną każdej jednostki ludzkiej, w tym dziecka.

ISBN 978-83-931972-0-0